

De Leidse Hout-paddenstoel Bestaat die eigenlijk wel?

Door Ton Gordijn

Bezoek je regelmatig de Leidse Hout? Waarschijnlijk kijk je dan ook wel eens om je heen. Maar hoe goed doe je dat? Het is de moeite waard om rustig lopend het wonder van de Leidse Hout te beleven.

Ik heb mijn eigen raad opgevolgd en ben, in het kader van het paddenstoelenmeetnet, in 2010 gestart met het monitoren van paddenstoelen in de Leidse Hout. Stel je dat niet te groot voor. Je moet dan in bos op zandgrond minimaal 3 keer per jaar bepaalde soorten paddenstoelen tellen. Laat nu net het deel Leidse Hout dat tegen Oegstgeest aanligt op zandgrond staan. Daar kon ik een proefstrook of een proefvlak uitkiezen. Ik heb een stuk van de brede berm van ca. 500m² uitgekozen naast het lange rechte brede pad evenwijdig aan de Warmonderweg. Het is dat pad met aan weerszijden een berm met een dubbele rij eiken.

Je zou het oppervlakkig kijkend niet zeggen, maar op dat kleine stukje berm staan voor een stadsbos best veel soorten paddenstoelen. Ik kwam in de maanden september en oktober tot een kleine 40 soorten die ik ken en daarnaast een kleine 30 die ik niet ken. Helaas telden slechts 7 soorten mee voor het meetnet, maar 7 is beter dan niets.

Amethistzwan of Rodekoolzwam

Eén van de mooiste soorten die ik tegenkwam is de Amethistzwan. Deze paddenstoel is ook wel bekend als Rodekoolzwam. Die naam is beter, want de kleur van een verse paddenstoel is heel mooi diep roodpaars en doet denken aan gekookte rode kool. Het bos "Huis te Warmond" (ook wel bos van Krantz genoemd) staat er vol mee, maar in de Leidse Hout kom ik hem niet veel tegen, uitsluitend in het zandige deel tegen Oegstgeest aan.

De Amethistzwam groeit als mycorrhizapartner (mycorrhiza betekent dat de boom en paddenstoelen voedingsstoffen en water uitwisselen tot wederzijds voordeel) van loofbomen, voornamelijk beuk en eik.

Kastanjeboleet

Een andere mooie paddenstoel, die ik helaas maar één keer tegenkwam, is de Kastanjeboleet. Ja, inderdaad, jullie zien het goed, familie van het Eekhoortjesbrood. Ook de Kastanjeboleet is goed eetbaar, maar ik heb hem lekker laten staan. Alleen heel jong is hij zo vers dat hij nog niet aangetast is door maden van vliegen. Aan de buitenkant zie je daar dan niets van. Ook deze paddenstoel groeit graag in de buurt van eiken. Hij is meestal mooi donker roodbruin van boven, inderdaad ... kastanjebruin.

Parelamaniet

Een paddenstoel die ik in de proefstrook tegenkwam, helaas ook niet veel, maar meer dan de Kastanjeboleet, was de Parelamaniet.

Als het goed is denken jullie bij de afbeelding, hé, die paddenstoel lijkt erg op een paddenstoel die ik ken. Die paddenstoel die ik ken van het liedje van kabouter Eigenwijs. Die rode paddenstoel met witte stippen. Inderdaad, jullie hebben gelijk, de Parelamaniet behoort tot dezelfde familie – de amanieten – als de Vliegenzwam (die rode paddenstoel met witte stippen). De Parelamaniet is echter roodbruin met grijzige plakjes op de hoed. Ook deze paddenstoel groeit graag bij loofbomen en dan vooral beuk en eik.

Trouwens, de Vliegenzwam groeit ook in de Leidse Hout. De meeste jaren kom ik hem tegen in de berm van de Groene Marewijk (het fietspad door de Leidse Hout) in de buurt van het Koetshuis. Op mijn proefvlak kwam ik de Vliegenzwam niet tegen.

Zwarte kluifzwam

Een leuk paddenstoeltje die ik zelf voor het eerst zelf in levende lijve tegenkwam in de Leidse Hout is de Zwarte kluifzwam. Bij de veel andere soorten kluifzwammen lijkt de hoed wat op een kluif, bij de Zwarte kluifzwam minder.

Deze paddenstoel is – in de Leidse Hout - maar een paar centimeter groot. Hij is zwart, dus valt onder het getemperde licht van eikenbomen niet meteen op. Ik vond het al bijna een wonder dat ik ze ontdekte. Om ze bij een volgend bezoek niet te missen markeerde ik ze nogal eens door er stokjes in het vierkant omheen te leggen. Hoe vaak ik dat ook deed, ik kwam die stokjes in het vierkant – en dus het al eerder gevonden exemplaar van de Zwarte kluifzwam – bij een volgend bezoek nooit meer tegen. Blijkbaar lopen er toch te veel honden los door die berm. Of zouden crossende lopers van Leiden Atletiek de schuldigen zijn?

Van deze paddenstoel weet men niet zeker of hij leeft door het verteren van dood blad, of toch een mycorrhizapartner van bomen is.

Kleine stinkzwam

Een andere aparte paddenstoel die ik aantrof is de Kleine stinkzwam. Dit paddenstoeltje is eerst half in de grond zichtbaar als een soort wit ei.

Daar komt dan een steel uit die aan de bovenkant bedekt is met een donkere slijmerige sporenmassa. Die massa stinkt wat, waar vliegen op af komen, en verdwijnt snel. Dan blijft een orangerode top over en ruik je helemaal geen stank meer.

Deze opvallende paddenstoel kwam veel en langdurig voor, meestal in kleine groepjes. Hij verteert dood hout en blad en houdt van een voedselrijke grond. Ik ken hem ook van andere park(bossen) in Leiden, Leiderdorp en Warmond. Naar mijn idee komt hij dus veel voor. Hij schijnt echter Europees gezien redelijk zeldzaam te zijn. Ook zijn grotere en opvallendere "broer", de Grote stinkzwam, komt veel voor in hetzelfde deel van de proefstrook.

Alle hierboven genoemde paddenstoelsoorten tellen mee voor het meetnet.

Eikelbekertje

Eén klein soort paddenstoel, die niet meetelt voor het meetnet, vond ik echter wel zo leuk: het Eikelbekertje. Dit zwammetje groeit op afgevalen eikels. Je ziet hem, donkerbruin gekleurd als hij is, eerst niet op de bodem tussen de afgevalen bladeren. Je kan er heel lang tussen lopen zonder hem echt te zien.

Als je hem echter eenmaal ontdekt hebt merk je dat hij in jouw buurt met letterlijk honderden exemplaren voorkomt. Dit zwammetje infecteert de eikels als ze nog aan de boom zitten. Als ze afvallen zorgt hij er voor dat de eikels zwart verkleuren, "mummificeren", en dan komen de kleine paddenstoeltjes tevoorschijn. (Bijna) niemand die ze ziet en toch zijn ze er in de maanden september en oktober in de Leidse Hout met duizenden.

Waarom doe je dat nu? Regelmatig in een strookje Leidse Hout, deels tussen de brandnetels, naar paddenstoelen kijken en alleen bepaalde soorten tellen. Het antwoord is natuurlijk dat ik dat gewoon leuk vind. Daarnaast help ik mee aan de doelstelling van het paddenstoelenmeetnet. Dat beoogt over een periode van jaren te kijken hoe het met bepaalde soorten paddenstoelen gaat in Nederland. Dat is niet alleen goed om te weten ten behoeve van die paddenstoelen, maar uiteindelijk ook voor ons mensen. Het voorkomen van paddenstoelen is een goede graadmeter hoe het met het milieu gesteld is. Het is nu beter dan enkele tientallen jaren terug, maar nog steeds komt er met de (zogenaamde zure) regen veel voedingsstoffen naar beneden. We denken te zien dat paddenstoelen die van voedselrijke omstandigheden houden toenemen en paddenstoelen die daar niet tegen kunnen afnemen in aantal. We kunnen het via dat meetnet ook laten zien.

Desondanks vinden veel mensen het vreemd, of mogelijk zelfs eng, zo'n man niet op het pad, maar langs het pad met wat gebogen hoofd door het bos te zien schuifelen. Zo nu en dan noteert hij ook wat in een opschrijfboekje. Wat zou hij toch doen?

Gelukkig vragen mensen dat soms ook gewoon: "Bent u goud aan het zoeken meneer?", "Wat doet u daar, meneer?", "Hebt u iets verloren, meneer?", enz. De meeste mensen kijken echter wat vreemd naar je, honden slaan soms aan (mensen horen op een pad, niet ernaast!). Soms zelfs rennen lopers van Leiden Atletiek je straal voorbij (zelfs trainingsgenoten), zonder je te (willen?) herkennen.

De mensen die je aanspreken zijn dan wel weer zeer geïnteresseerd als ze horen wat je daar doet en waarom je dat doet. Sommige keren was ik meer in gesprek met mensen over paddenstoelen dan zelf paddenstoelen te zoeken.

Bestaat de Leidse Hout-paddenstoel?

Ja dus. Ondanks dat sommige misschien nog nooit een paddenstoel in de Leidse Hout gezien hebben, staan er voor een stadsbos redelijk veel paddenstoelen. Zeker in het zandige deel van de Leidse Hout, tegen Oegstgeest aan, kan je ook de wat grotere, mooi gekleurde paddenstoelen tegenkomen.

Auteur Ton Gordijn is lid van Leiden Atletiek